

Nieru vēzis — terminu vārdnīca

Ablācijas terapija	Procedūra ar minimālu iekšēju iejaukšanos, kas tiek veikta, lai noņemtu audzēja audus. Ārsts iznīcina audzēja audus, izmantojot karstumu (radiofrekvences ablācija) vai ļoti lielu aukstumu (krioblācija).
Adrenalektomija	Ķirurģiska procedūra, kuras laikā no organisma tiek izņemts virsnieru dziedzeris.
Aktīvā novērošana	Ārstēšanas metode, kas paredz aktīvu audzēja vai audzēju un to attīstības gaitas novērošanu saskaņā ar striktu vizīšu grafiku. Katrā vizītē tiek veikts datortomogrāfijas, ultraskaņas vai rentgena izmeklējums, kā arī citi atbilstoši izmeklējumi.
Anēmija	Pazemināts sarkano asinsķermenīšu līmenis. Tā ir biežākā asins sastāva izmaiņa. Anēmija izraisa, piemēram, nogurumu, vājumu un koncentrēšanās spēju samazināšanos.
Anestēzija	Pirms procedūras pacients saņem medikamentus, lai nejustu sāpes. Vispārējās anestēzijas gadījumā pacients ir bez samaņas un neapzinās apkārt notiekošo. Spinālās vai vietējās anestēzijas gadījumā pacients nejūt sāpes tajā ķermeņa daļā, kur tiek veikta procedūra. Pēc procedūras anestēzija pakāpeniski izzūd.
Antiangiogēnā terapija	Terapija, kas paredz medikamentu izmantošanu, lai novērstu jaunu asinsvadu veidošanos, kuri baro audzēju un ļauj tam augt.
Ārstēšanas plāns	Viens no galvenajiem ārstu izmantotajiem pārvaldības rīkiem. Ar tā palīdzību tiek definēti, optimizēti un sakārtoti secībā dažādi uzdevumi vai ķirurģiskās procedūras. Izmantojot šo rīku, medicīnas speciālisti var kopējiem spēkiem strādāt, lai uzlabotu pacienta veselību.
Asimptomātisks	Sindroms, kas neizraisa simptomus un tiek atklāts nejauši.
Attēlveidošana	Organisma attēlu iegūšana, izmantojot ultraskaņu, rentgena starus vai citas skenēšanas tehnoloģijas.
Atvērtā ķirurģija	Ķirurģiska procedūra, kuras gaitā ķirurgs veic griezumus ādā un audos, lai tieši piekļūtu orgānu struktūrām.
Audzēja stadija	Vēža izplatība organismā. Parasti to nosaka atbilstoši audzēja lielumam un tam, vai audzējs ir izplatījies limfmezglos vai citos orgānos.

Audzēja šūnu kontaminācija	Situācija, kad ķirurģiskās procedūras gaitā audzēja šūnas iekļūst asinīs vai citos orgānos. Šīs šūnas var sākt augt citā vietā un attīstīties par audzējiem.
Biopsija	Medicīniska procedūra, kuras laikā no organisma tiek iegūts neliels audu fragments, lai veiktu tā pārbaudi. Biopsija tiek veikta, lai iegūtu informāciju diagnosticēšanas, novērošanas un ārstēšanas vajadzībām.
Citoreduktīvā nefrektomija	Ar jēdzienu "citoreduktīvs" apzīmē audzēja šūnu skaita samazināšanu. Šī ķirurģiskā procedūra tiek veikta metastātiska nieru vēža gadījumā. Šīs ķirurģiskās procedūras laikā no organisma tiek izņemts nieru audzējs, atstājot attālu esošās metastāzes. Ķirurģiskās procedūras mērķis ir samazināt audzēju šūnu kopskaitu organismā.
Datortomogrāfija (DT)	Attēlveidošanas tehnoloģija organisma rentgena attēlu iegūšanai.
Daļējā nefrektomija	Ķirurģiska procedūra, kuras gaitā tiek izņemta daļa nieres.
Diagnosticēšana	Ārsti un medmāsas veic vairākus izmeklējumus, lai izprastu, kas izraisa jūsu simptomus.
Dobā vēna (Vena Cava)	Lielā vēna, kas atgriež asinis ar zemu skābekļa līmeni no ķermeņa uz sirdi.
Embolizācija	Neķirurģiska procedūra ar minimālu iekšēju iejaukšanos, kuras gaitā tiek bloķēts asinsvads, lai neļautu asins plūsmai nokļūt līdz audzējam.
Enzīms	Lielas bioloģiskas molekulas, kas nodrošina metabolisma procesus.
Fūrmana gradācijas sistēma	Audzēja agresivitātes analīze, pamatojoties uz tā šūnu struktūru.
Histopatoloģiskā analīze	Audu izmeklējums ar mikroskopu, lai analizētu slimību, piemēram, vēža, klātbūtni un pazīmes.
Imūnterapija	Vēža ārstēšanas veids, kas paredz imūnsistēmas spēcīgāšanu cīņai ar audzēja šūnām.
JJ stents	Caurulīte, kas tiek īslaicīgi ievietota urīnvadā, lai nodrošinātu urīna plūsmu no nierēm uz urīnpūsli.
Ķīmijterapija	Vēža ārstēšanas metode, izmantojot šūnām toksiskus medikamentus. Daži no šiem medikamentiem ir īpaši toksiski attiecībā pret šūnām, kuras aug ātrāk nekā parasti, piemēram, vēža šūnām.
Ķīmijterapeits	Medicīnas speciālists, kas nodrošina vēža medikamentozu ārstēšanu apsekošanu un vispārējo aprūpi.

Ķirurģijas robota sistēma	Instrumenti, ar kuru ārsts veic laparoskopiskās ķirurģijas procedūru. Ķirurgs vada robotikas instrumentu, izmantojot tālvadības sensorus.
Ķirurģiska procedūra ar minimālu iekšēju iejaukšanos	Ķirurģiska procedūra, kuras laikā nav jāveic griezumus ādā vai audos. Tiek veikti nelieli griezumi vēderdobumā, lai ievietotu ķirurģiskos instrumentus.
Klīniskais pētījums	Eksperimentāls pētījums, kura mērķis ir iegūt atbildes uz konkrētiem jautājumiem par ārstēšanas metodēm vai medikamentiem. Parasti šādos pētījumos tiek pārbaudīta ārstēšanas metodes iedarbība uz pacientiem ar konkrētām slimībām.
Kontrastviela	Viela, kas palielina struktūru vai šķidrumu kontrastu organismā. To izmanto medicīnas attēlveidošanā (skat. attēlveidošana).
Krioterapija	Zemu temperatūru izmantošana medicīnas terapijā labdabīgu vai ļaundabīgu šūnu audzēju ārstēšanai.
Labdabīgs audzējs	Neļaudabīgs audzējs, kas neizplatās uz citiem orgāniem.
Laparoskopiskā ķirurģija	Ķirurģiska metode ar minimālu iekšēju iejaukšanos, kuras gaitā ķirurgam nav jāveic griezumus ādā un audos. Ķirurgs ievieto ķirurģiskos instrumentus caur nelieliem iegriezumiem vēderdobumā.
Ļaundabīgs audzējs	Veidojums organismā, kas palielinās vienmērīgi vai ar izrāvieniem. Ļaundabīgi audzēji var izraisīt metastāzes, kas nozīmē, ka tie izplatās ķermenī.
Limfmezgli	Nelieli ovāli orgāni, kas piedalās imūnsistēmas reaģēšanas procesā.
Limfadenektomija	Ķirurģiskā procedūra, kuras laikā no organisma tiek izņemti limfmezgli, jo tie ir palielināti un tajos iespējams ir audzēja šūnas
Lokalizēts nieru vēzis	Nieru vēzis, kurš atrodas nierē un nav izplatījies ārpus tās.
Lokāli progresējošs nieru vēzis	Vēzis, kura gadījumā audzējs ir izplatījies ārpus nieres un iekļuvis apkārtējos audos, tostarp dzīslās, virsnieru dziedzeros un limfmezglos.
Mērķtiecīga terapija	Medikamenti, kas ir vērsti uz mehānismiem, ko vēža šūnas izmanto augšanai.
Metastāzektomija	Ķirurģiska procedūra metastāžu izņemšanai no organisma. Metastāzes ir audzēji, kas ir izplatījušies citos ķermeņa orgānos.
Metastātiska slimība	Stāvoklis, kad audzējs ir izplatījies citos orgānos vai limfmezglos.
MRA skenēšana	Magnētiskās rezonanses attēlveidošana ir tehnoloģija organisma attēlu iegūšanai, izmantojot spēcīgus magnētiskos laukus un radioviļņus.

Multidisciplinārs	Dažādu zināšanu jomu apvienojums. Medicīnā šis jēdziens apzīmē, piemēram, urologu, onkologu, psihologu un citu medicīnas speciālistu kopēju darbu.
Nefronus saglabājoša ķirurģija	Vēl viens jēdziens, ar ko apzīmē daļēju nefrektomiju jeb nieru audzēja ķirurģisku izņemšanu kopā ar nelielu veselu audu fragmentu. Ķirurģiskās procedūras mērķis ir saglabāt pēc iespējas vairāk nieru audu.
Neoangiogēnēze	Process, kura gaitā no iepriekš pastāvošajiem asinsvadiem izveidojas jauni asinsvadi. Vēža gadījumā šis process ļauj augt audzējam.
Nieres	Divi pupiņu formas orgāni pie vēdera dobuma mugurējās sienas, kas filtrē asinis un ražo urīnu.
Nieres fascija	Savienotu audu slānis, kas aptver nieri (sauc arī par Gerotas kapsulu).
Nieres tauku kapsula	Tauki, kas aptver nieri.
Nieru gaišo šūnu karcinoma	Nieru audzēja veids ar augstu taukaudu saturu.
Nieru	Saistīts ar nierēm.
Nieru artērija	Artērija, kas piegādā lielu asins plūsmas daļu, kura jāfiltrē nierēs.
Nieru artērijas skava	Ķirurģijā izmantots instruments. Asins plūsma caur nieru artēriju tiek bloķēta, izmantojot ierīci, ko sauc par skavu un kas saspiež artēriju.
Nieru cista	Ar šķidrumu piepildīti maisiņi, kas atrodas nierē. Cistas var būt ļaundabīgas.
Nieru šūnu karcinoma	Nieru vēža medicīniskais nosaukums.
Nieru vēna	Vēna, kas novada nieres filtrētās asinis atpakaļ organismā.
Nogurums	Stāvoklis, kad nogurstat vairāk nekā parasti, trūkst enerģijas un pašsajūta neuzlabojas arī pēc miega. Raksturīgas arī sāpes locītavās, muskuļos un krūšu kurvī.
Plaukstu-pēdu sindroms	Dažu vēža ārstēšanai izmantojamo medikamentu blakusefekts. Izpaužas kā apsārtums, pietūkums un sāpes delnās un/vai pēdu apakšpusē; dažkārt rodas arī tūlnas.
Paliatīvā aprūpe	Aprūpes koncepcija, kuras mērķis ir optimizēt pacienta dzīves kvalitāti gadījumā, ja izveseļošanās nav iespējama. Tā ietver fizisko, psiholoģisko, sociālo un garīgo atbalstu.
Parestēzija	Durstoša ("spraudītes un adatas") vai kņudinoša ("tīršana") sajūta uz ādas.

Paraneoplastikas sindromi	Iespējamās organisma reakcijas uz jebkuru vēža paveidu, tostarp, paaugstināts asinsspiediens, svara zudums, drudzis, anēmija, muskuļu masas zudums un apetītes zudums.
Patologs	Medicīnas speciālists, kas analizē audus, asinis vai urīnu, lai gūtu izpratni par slimību īpašajām pazīmēm. Vēža ārstēšanā patologs palīdz audzēja diagnosticēšanas un klasificēšanas procesā.
Perinefriskā hematoma	Asinsizplūdums blakus vai ap nieri.
Petehijas	Daudzi sīki sarkani punktiņi vai zilumi uz rokām un kājām, ko izraisa nelieli asinsizplūdumi zemādas asinsvados.
Primārais audzējs	Ļaundabīgo šūnu kopums vietā, kur uzsākusies audzēja attīstība.
Prognoze	Medicīniskais termins, ar ko apzīmē iespējamo veselības stāvokli pēc ārstēšanas.
Radikālā nefrektomija	Ķirurģiska procedūra, kuras gaitā no organisma tiek izņemta visa niere.
Radiofrekvences ablācija	Medicīniska procedūra nieru audzēja ārstēšanai, izmantojot augstfrekvences strāvas ģenerēto karstumu.
Radiologs	Medicīnas speciālists, kas specializējas darbā ar attēlveidošanas tehnoloģijām. Vēža gadījumā radiologs analizē rentgena, ultraskaņas, datortomogrāfijas, MRA un citu skenējumu rezultātus, lai diagnosticētu vai novērotu audzēja attīstību.
Radiācijas terapija	Vēža ārstēšanas metode ļaundabīgo šūnu kontrolēšanai vai iznīcināšanai, izmantojot radiāciju.
Recidīvs	Vēža atgriešanās pēc ārstēšanas un pēc laika posma, kurā vēzis nav ticis konstatēts. Vēzis var atgriezties tajā pašā vietā, kur tas tika konstatēts pirmajā reizē, vai citviet organismā. Nav noteikts standarta laika posms, tomēr lielākā daļa ārstu uzskata, ka par atgriešanos uzskatāms gadījums, kad vēzis nav atkārtoti konstatēts vismaz viena gada laikā.
Taukaudi	Savienotu audu veids, kuros ietilpst šūnas ar taukiem. Tos sauc arī par adipoziem audiem.
Tiroīds	Kakla dziedzeris, kas nosaka, cik ātri organisms izmanto enerģiju, ražo proteīnus un cik jutīgs tas ir pret citiem hormoniem.
TNM klasifikācija	Starptautiska audzēju klasifikācijas sistēma (Tumour Node Metastasis — TNM), ko izmanto audzēju klasificēšanai atbilstoši audzēja lielumam un agresivitātei (T), tam, vai ir skarti limfmezgli (N) un vai vēzis ir izplatījies citās organisma daļās (M).

Ultraskaņa	Attēlveidošanas tehnoloģija organisma iekšpuses attēlu iegūšanai, izmantojot augstfrekvences skaņu.
Urīnvads	Viens no diviem vadiem, caur kuru urīns plūst no nierēm uz urīnpūsli.
Urologs	Medicīnas speciālists, kas ir specializējies urīnceļu un dzimumorgānu veselības un slimību jomā.
Virsnieru dziedzeris	Virsnieru dziedzeri ir orgāni, kas atrodas virs nierēm. Tie ražo hormonus.

Šī informācija ir atjaunināta 2014. gada maijā.

Šis buklets ir daļa no EAU publikācijas "Informācija pacientam par nieru vēzi". Tajā sniegta vispārēja informācija par šo slimību. Ja jums radušies jautājumi par savu veselības stāvokli, konsultējieties ar ārstu vai citu profesionālu veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju. Neviena buklets nespēj aizstāt personisku sarunu ar ārstu.

Šo informāciju sagatavoja Eiropas Urologu Asociācija (*European Association of Urology — EAU*) sadarbībā ar EAU Uroonkoloģijas nodaļu (ESOU), Jauno akadēmisko urologu (*Young Academic Urologists — YAU*) Nieru šūnu karcinomas darba grupu un Eiropas Uroloģijas māsu asociāciju (*European Association of Urology Nurses — EAUN*).

Šī bukleta saturs atbilst EAU vadlīnijām.

Šī un cita informācija par uroloģiskām slimībām ir atrodama mūsu tīmekļa vietnē: <http://patients.uroweb.org>

Publikāciju līdzautori:

Dr. Bülent Akdoğan	Ankara, Turcija
Dr. Sabine D. Brookman-May	Minhene, Vācija
Prof. Dr. Martin Marszalek	Vīne, Austrija
Dr. Andrea Minervini	Florence, Itālija
Prof. Haluk Özen	Ankara, Turcija
Dr. Alessandro Volpe	Novara, Itālija
Ms. Bodil Westman	Stokholma, Zviedrija